

aitzin es troba ja en els textos bascos més arcaics com la Bíblia de Leizarraga (Lluc xv, 18), també en suletí antic (= fr. *devant*), en trad. de St. Mateu (v, 16), i Azkue hi afegeix b. nav. *aintzin*, amb la primera *n* conservada, i ronc. *aintzina* «vispera».¹

DERIV. o CPT.: Cat. ant. *enans* 'abans', freqüent, des de Llull almenys, en els Ss. XIII-XIV ('de preferència', 'primerament'): «guardaren *enans* les dones que l'altar ni la creu on és representada la passió», *Blanquer-na* (NCL. II, 94.4), «*enans* que éls hi fossen ab bé 700 peons», «*enans* del dia, a Terragona», Jaume I, Cròn. (98, 159); avui antiquat pertot, exceptuant el valencià meridional on sobrevisu ací i allà (Vilamarxant, Fontanars, Callosa, 1962-3, MGadea, T. del Xè I, 347; II, 21).

Ancià 'vell, antic' adjectiu [ancians, Llull, *Blan-* I, 92.21], *-ana*;³ més rarament aplicat a coses: «hac una font molt bella e una capella *anciana*», *Blanquer-na* (II, 257.17), ús enterament antiquat des del S. XIV, com en general tot ús adjectiu; com a substantiu per a 'home vell' encara s'usa (veg. exs. de Verdagner, infra, i *AlcM*) però amb caràcter purament literari i no general. Igual que el cast. *anciano* (que s'ha mantingut més viu), i que oc. *ancian*, no és mot autòcton, i menys pot ser descendent d'una formació *ANTIANUS (que no hauria pogut donar altra cosa que **ançà*, **anzano*), sinó manllevat del fr. *ancien* 'antic, vell' adj., però el síl·labeg *ancièn* (3 síl·labes) del francès antic prova, com indicà Gamillscheg (ZRPb. XLIII, 529), que no es tracta de cap mot heretat del llatí vulgar sinó d'una formació purament francesa (encara que de data arcaica) sobre l'adverbi *ainz*;⁴ *ancianitat* [1596, *AlcM*].

Anterior [fi S. xv, *AlcM*], pres del ll. *anterior*, *-oris*, id., adjectiu comparatiu; *anterioritat*; *antero-*³⁵ element prefixat: *anteroposterior*, *-inferior*, *-superior*, *-exterior*, etc.

Ante, element prefixat, pres del ll. *ante*: per a aquestes formacions veg. el segon element: per exemple *antediluvià* (s. v. *diluvi*), *antepenúltim*, *antebran-*⁴⁰ *quial*, *antecambra*, *antesala*. Cf. ABANS i, infra, AVANÇAR, AVANT.

¹ Ens queda el dubte de si és una formació de caràcter adverbial, o un paral·lel de l'adjectiu fr. ant. *ancien*, cast. *anciano*; al capdavant dubte poc transcendent essent així que *ancien* també era derivat de l'adverbi *ainz*. — ² Sobre *Blanq.*, BDLC IX, 123. «Diga-hi don Bñ. G. qui és pus *ancià* que jo», Jaume I, Cròn., p. 398; «un prom vel ab le barbe blanca, e sí parèch molt *ansià*», Reixac, *Questa*, 6.23 (traduint «uns pseudons --- vielz e *anciens*»). «Com fon a la porta de la tenda, ixqué-li un cavaller *ancià*», *Tirant*, Ag. I, 191; «los *ancians* frades del monestir», *La Comtesa Fidel*, NCL. XLVIII, 115; «lo savi *ancià*, que des d'un cim l'ovira / sent estremir lo cor com una lira», Verd., *Atl.*, 308. —

³ «E encara moltes de les *ansianes* se vestiren totes de seda», *Tirant* I, 122. — ⁴ *Ancien* no és ben bé el mateix que *aincien* però la diferència és poca i es pogué passar d'aquest a aquell sota la influència

de l'alternança accentual *laine/lanier*, *ainz/janceis*; altrament *ainz* sortia de *ançi-* i l'adjectiu potser es creà ja quan encara la *i* no s'havia transposat.

⁵ APÈNDIX. *Avant*. Atesa la manca de problema etimològic i el fet que mots d'aquest caràcter elemental pertanyen més a la gramàtica, general o històrica, que al diccionari, en tractarem només ací i amb caràcter d'apèndix. Apareix des dels orígens, S. XIII, i freqüent des de Llull i les *Grans Cròniques*, sigui amb el sentit de moviment o el de situació avançada: «e anà *avant* en son viatge», Llull (*Merav.*, O. C. I, 6), «e *avant* parlaré d'ell, e dels feyts del molt alt senyor En Pere ---», Muntaner (Bof., 6.5), «pensats de menar lo fet *avant* ---», Descloit (§ 2), «al qual de huy *avant* jo puix lexar ---», *Blanq.* (§ 3). En altres fonts arcaiques igualment, car si bé a les *Homilies* el que es troba són els cpts. *en-ant* (2v3) i *d-avant* (1v2, 3v16)¹ o *d-enant* (3v4), l'altre és clar que estava igual en ús, com en les *VidesR.* (on en el gloss. hem recollit només els articles cpts. o derivats *aventar* ~ *anantar*, més ben grafiat *enantar* (o *denantar-se*, Llull, *Merav.* II, 88, etc.);² una variant d'*enantar* és viva avui encara a Ribagorça: *nantarse* 'avançar, cuitar' a Gavasa (Condó, *BCEC* VI, 195), «apresurarse» a Benasc (Ferraz, 80, segons el qual s'usaria a gran part d'Aragó). També s'havia dit *enantir*: «prelats qui *enantir* ameu tant lurs possessions», *Blanq.* (NCL. III, 183.24).

³⁰ No cal dir que el mot *avant* ha continuat sempre ben viu en la llengua general; si bé és veritat que en l'ús modern de les Illes, i fins del dialecte central, manté un nivell un poc menys vivaç en la llengua parlada d'estil popular que les seves combinacions innovades *endavant*, mall. *envànt* —aquest espt. en la combinació *mez envànt* 'més enllà', *més envant d'allò hi ha* --- (Orient, 1963, etc.)—, que no en l'estil oral: certes comarques més allunyades, en particular les del Prínc. Sud, i les valencianes: no és que combinacions com *camí avant* o *cerro avant* o *més avantet hi ha*, d'ús fressadíssim a totes les comarques de dalt a baix del País valencià, tinguin, però, és clar, res de peculiar a aquesta regió; un poc més particular seria la locució d'allí *i avant!* 'ras i curt, i prou';³ etc.

⁴⁵ DERIV.: *Avantatge*, que trobem freqüent des del S. XIII: «Nós dixem-los que mester era que éls se cuytassen primer que-ls altres, que altres castells nos parlaven pleyt de render-se: e si éls havien l'*avantatge* dels altres, que axí haurien major bé de Nós», Jaume I (§ 243, ed. Ag., 289.13; Casac., v. 32); «haver algun *avantatge* de viandes», Eiximenis (*DComp.*, 320.11); «e vós concordau la batalla a tot *avantatge* seu e dan meu», «no vendrà a batalla ab nosaltres sinó a tot son *avantatge*», «en altra manera més *avantatge* hauria l'om que Déu», Joanot Martorell (Ag. I, 165; II, 198, 160); el cast. *ventaja* (*DCEC* I, 336a) se sol pendre com a adaptació del fr. *avantage*, si bé hi hauria raons tant o més fermes per creure que és pres del cat. oriental que del francès (amb les adaptacions que he explicat allà), puix que en la llengua medieval